

1

16

NDZIMANA YA 14.

Timhaka le'ti nga vangiki ku tshikana.

Xindzimanyana xa 1.

167. Timhaka ti tele leti wansati a nga dyihala ha tona le'ti nga swi kotiki ku nwi fikisa eku tshikiweni, ku nwi hambanisa ni wanuna loyi a anga nwriteka. Exikarhi ka tona timbhaka leti ku nga hlayiwa leswi. Wansati loko a nga twi; ku famba ni vavanuna (vutondolo); vunwa, mona ni mahlevo. Vumhika, ku tifa bela ni Vukholwa.

168 Wasanti loko a nga yingisi swidyoho swa yena swi tala ngopfu swi ko swi nga ha vulavuriwi ndlwini ntsena, kambe swi ko swi fika e tihub eni, swi vonaka leswaku a ka ha ri na murhi wo kota yena, loko nuna a karhala a nga ha swi koti ku ya emahlaweni ku hanya na yena, kwalaho ku tshikana swi nga humelela, va nga hambana.

169. Vumhika a byi tshikanisi vanhu, hikuva i ntirho wa Xikwombu; loko munhu a ri mhika wo laveriwa Nhlantswa yo ta ta nwi hlantswa RHUMBU. Loko wanuna a nga va yena loyi a nga velekiki, wansati loyi wo laveriwa wanuna wo ta nwi velekisa vana. Lweswi hikwaswo a swi na mintengo.

XINDZIMANYANA XA II VUTONDOLO.

170. Wansati loko a tondola, loko ri ri ro rhanga ko rihisiwa nuna loyi a nga tondola na yena. Loko a ri wo swi tshika, swi ta va swi lulamile; kambe loko a tlhela a engeta, a nga ha rihivi, hikuva i xitondolo. Kwalaho huvo yi vula leswaku wo rhumiwa hi nuna wa yena leswaku a nwi verengela, a nga ha rihivi.

171. Hambi leswi yi nga mhaka yo yila ngopfu leswaku wansati a tondola ni makwavo wa nuna wa yena, nkarhi wunwana swa humelela. Loko swi tshuka swi humelerile, nuna loyi a swi kotaka ku nghena endlwini ya makwavo yena a ri karhi a hanya, wa rihisiwa ni ku koubiwa ku biha kamhaka ya kona; ni leswaku nhaka leyi yi tlhanya muti, ya hangalasa. Mhaka leyi a yi swi koti ku fikisa timhaka laha swi nga twakarisa mhaka swinene leswaku nsati loyi a nga tshikiwa. A nga tshikiwi. Loko a tshikiwa ku nga nghena mhaka ya ku tenga xuma, hikokwalaho ka kuchaba leswaku ku nga tengiwa

2.

swo tala. Mhaka ya vumbirhi hi leswaku hi ku hlangna ni makwavo wa nuna nsati loyi u nghanisile mhaka ya matlulana. Mhaka leyi kulu ngopfu, i mhaka ya ku-fa-ni-kuhanya. Va to fanela ku hanya hi vaxiya-xiya mikarhi hikwayo.

172. N..... a a ri nsati wa hosi ya M..... A Kumiwa a tondla ni ndzisana ya nuna wa yena. N.... loyi, a nga tshikiwanga, u tshamisile kwala vukatini bya yena ku ko ku fika nkarhi wa yena wa ku lova. Kambe hi ku endla loku yena vanakwavo lava a va nga ha kambani ni ku pfluxelana loko va vabya, hi ku ohava kho bo ra MATLULANA.

Xindzinyana xa 3. ku hemva, ku hleva ni mona.

173. Hambi wansati a ri xihlangi hi masiku hi tlhelo ra nawu, vanwana vavasati va na kona ku twisisa lo'kukulu ka timhaka. "U ni vunkhinsinkhinsi (vukhinsi-nkhinsi) tani hi nsati wa vu wa," swi tele ngopfu eka vanwana vavasati. Hambi wansati a tolovele vunwa kumbe mahlevo na xona xisolu, ti ri timhaka le'ti kathataka nuna ngopfu swi nwi tshamisa emintengweni hakanyingi, i mhaka le'yi nga oloviki ku tshika wansati hikokwalahé ka swona ntsena. Timhaka ta musaka lowu murhi wa tona hi kona ku kombisana ni naati swi ko swi fika laha kumbe a nga kotaka ku swi twa, a swi tshika, eka vanwana murhi wa kona i nhonga ku nga ku ba.

Xindzinyana xa 4. Vumhika a byi dlayi vukati .

174. Loko wansati a nga veleki a va tshiki, a byi fi hi swona vukati. Wansati lo'wo tano u fanele ku laveriwa NHLANTSWA yi ta hlantswarhumbu ra yena, yo ta banga usopfa, hikuva a nga endli ha vonu loyi a nga riki na mbeleko. WA swi lava ku fana ni vanwana vavasati, a andzisa rixaka, kambe a nga na matimba na swona, i ntirho wa Xikweambu. Ku hava nnawu lo'wu kotaka ku lwa ni mhaka leyi loko wu nga ri wona nnawu wa vuhlantswa. Hakanyingi loko nhlantswa yo fika, yi fika yi kuma vana. Yi veleka vana lava ematshanweni ya loyi a nga velekiki; wa nwi velekela.

SM

3.

K24/11

175. Mavele Phondho aa tekiwile e ka ka Xikwambana. U tshanisile kona malembe la'yo tala a nga kumi swihlangi. Va ringetdile tin'anga, kambe a ti swi kotanga ku bohela abeloko ta tena. Makwavo wa Phondho hiloko a humesa nxukulu wa yena a nyika va ka Xikwambana, Va ka Xikwambana va tsaka ni ku akhensa. Nhwanyana loyi loko a fika laha vukatini a kuma nikateko, a swi kota ku nanga vumhika bya hahani wa yena swaswai u ni swihlangi swirharha. Hahani wa yena u karhi u tlanga na swona, wa swi hlayisa.

176. Makwavo wa phondho u swi kotile ku humesa ntukulu wa yena a nyika va ka Xikwambana, a nga chavi n'humu, hi ku tiva leswaku loko a vanyika nhwanyana loyi, vona va ta lovola. Kunene va ka Xikwambana va bile. Xuma va ya lovola. Nwana loyi u hlantswela Mavele. Mavele a a lovoniwile kutani leswi ku teke nhalntswa ya yena ku to twanana vona vakonwana laha xuma le'xo nga ta ta huma xi ng a fika kona. Loko o nge u lo hlantswela hahani wa yena ku nga ri na vumhika kona; a ku fanela ku huma homu ya vuhlantswa, ntsengo wi tlula wa hahani wa guni. Kambe leswi ku nga ku ya hlantsea rhumbu ra hahani loyi a nga kuniki nchumu wa swihlangi, ntsengo wu ta fanela ku va hansi ka lo'wa ka hahani wa yena. I tshaka ya vakonwana ku twanana va aka n'uti wa vona.

177. Loko wansati a ri mhika u laveriwa tin'anga ti ta ta nwi alapha (tshungula). Na vona va rikwavo ka loyi ansati va nga teka nwana wa vona va ringeta ku tshingurisa. Fanelo hi leswaku loyi muteki u fanele ku yisa rito e ka vakonwana, a ku: Ndzi rilela kwihi? Loko a miyela a nga vuli nchumu, swa karhata hikuva vakonwana a va swi tiva leswa a lavaka swona, hikuva nnawu wa nwi tshunxa ku vula ku vula m'ejlwakwto ya yena. Ntsena loko rito ro fika ri ku: Ndzi rilela kwihi? Va to lunghisa timhaka va nwi nyika wansati; loko ku ri hava wansati wo nwi ndika yena; va swi tiva leswaku va ta fanela ku ttherisa xuma. Xa kutsuriwa leswaku xi ta ya teka unwana wansati.

SM.

4.

178. Loko wansati a feriba hi vana va ha ri vatsanana, a nga swi koti ku khoma nchumu, swi vuriba vunba; leswi swa fana ni loko a nga veleki. Fanelo hi leswaku a laveriba tin'anga ti nwi tshungula. Makhombo lavana ni lomu ma humaka kona, ^elw'awi nga swona swi ma vangaka.

179. Vanhu va ya e tinhlolweni, ni le vanfo^oeni, kaabe hikwaswo leswi a swi koti ku hundzuluxa nawo wa Ntumbuluko, mhaka lw'yinkulu loko vanhu va tswalanile, ku nga ku tekelana, va ringeta hi batimba ku hlayisa ku tswalana ni ^uvixaka bya vana, loko va ringetile ku byi kondletela^L loko ku humalele miringo le'yo fana ni leyi, le'yi arisaka loko va anona, kutani ku kumeka leswaku ku twanana a ku kona e ka vatekelani, hi kona va yisala mhaka ehibyeni leswaku Huro yi ya va lamula.

180. Nnawu wa vunhlatswa i wunwe. Loko wanuna a landza nhlantswa ku ta hlantswela ma^kwavo, u ta fanela ku lovola; loko a landza nhatswa ku ta velekela makwavo loyi a nga riki na mbeleko, na kona wa swai tiva ^elwawku u ta fanela ku lovola; kutani ^{ku}hambana ka timhaka leti a ku humdzuli nohunu e nnawini wansati u fanele ku bovoriba. Mhaka le'yikulu iku ringeta leswaku vuxaka byi tama bya ha ri kona byi ya emahlweni.

181. Loko wanuna a te : Ndzi rilela kwihi ? Kutani ku kumeka leswaku nhwenyana loyi a nga kona u lamele u file tihlo, a nga ha a ya a ya velekela makwavo. Vulema b a yena byi nga ka byi nga nwi siveli, na yena lo'wanuna a nga ka a nga vuli ^elwaku va nwi nyika xilema; xilema hi yena a nga kumana ni khombo rolero; ka ^elwa loko va ri vana lava a nga ta va veleka va ta fana ni vanwana vanhu; kwalaho ko laveka ntsena loyi a nga ta velekela makwavo vana.

182. Ma^kwavo wa wansati loyi wa ahika a nga va a ha ri ntsongo ngopfu loko ku humesiwa yena leswaku hi yena a nga ta ya velekela ma^kwavo, va ta fanela ^{ku}u nwi amukele ni ku nwi yinela. Va nga ka va nga swi koti ku ala, hikuva loko va ala va ta va va lava ku dlaya ^avuxka. Mhaka leyi loko yi nga kuma ndlela yi ya chubyeni huvo yi ta vula leswaku : Imunhu u ta kula. Va ta boneka leswaku va nwi amukela. Loko va nga vula leswakwu va lava ku tlheriseriwa xuma, kutani ku kumeka leswaku xuma va dyile, a xi kona; loko

SM

5.

loko va nga swi lavi ku amukela nwana loyi va ta lova xuma. Mhaka levi yi tivisa swinene mhaka ya l ko munhu a nga kombiwa tsolo. A nga swi koti ku tlwala kwalaho. I ntsandze, wu hingakanyile.

183. Wansati loko a fa kwale vukatini a nga siyi nwana kumbe vana, vateki va ta ya lava unwa a wansati ku ta siva loyi a feke, ni ku nwi velekelwa swihlangi. Loko va nfa ri na nwana unwana wo nwi humesa va riha nandzu lowu, va fanele ku tlherisa xuma. Loko va nga tsandzaka ku twana e timhakeni leti timbirhi, mhaka ti ra ya e hibyeni; huvo yi tayina ni loyi a lavaka xuma xa yena kumbe nsati wa yena. Ku heta ka mhaka leyi hi kona ku humesa wansati, loko a nga ri kona ku tlhela xona xuma.

184. Laha xuma si yaka kona xi languteriwile ku ta veleka vanhu. Swi nga endleka ku yimela ku velekiwa ka nwana laha xuma xi nga ya kona leswaku ku ba rihwa hi xona. Swa fana ni loko mana wa munhu va nga nwi hetanga ku nwi lovola, loko ku lovorwa nwana wa yena xuma xi ta pamburiwa kona xi hetisa mana wa muni.

185. Xuma xa yindlu yinwana xi nga lombiwa yindlu yinwana. Xona xi ta tlherisiwa hi nkarhi wa kona. Loko munhu a hatlisa ku xi kuma u fanele ku hatlisa a xi tlherisa; kambe loko a hlwala xi ko xi laveka swi ta ko swi endla leswaku a famba a lombwa, a tlherisa xuma xa vanhu. Loko a nga endlwa sweswe mhaka ya ko yi ya ehubyeni, yi ta karhata hikuva huvo yi ta veka nkarhi wo koma, kutani munhu a lombwa hi xihuluhulu.

186. Huvo i nnawu. Nnawu a wu languti ni ku vana loko munhu xi ri xisiwana. Loko munhu a dyile swa vanhu u ta fanela ku swi humesa. A nga nyikiwa ku humesa hilaha a nga ta swi kota ha kona. Masiku lawa ku lovorwaka hi tapondzo ta valunhu, munhu wa swi kota ku ya verenga a ri karhi a humesa leswi a swi kumaka, kutani nandzu wa swi kota ku hela hi ndlela yoleyo. Kampe hi nnawu wa xuma, hikuva ku tekana a hi ka nuna ni nsati ntsena, i mhaka ya mindyangu; Vanhu a vo tshamisa e ndlwini va vulavula. Loko ku rini la ha xuma xi nga humaka kona, a va lombana.

6. XINDZIMANYANA XA 5. Ku tifambela (wansati ku suka evukatini).

Wansati loko a suka evukatini a tifambela ni tiko, a hi leswaku SM

6.

vateki va yena va ni fanelo ho nwi tshika, va ku a va ha nwi lavi leswi a ngatifam^bvela, kutani va lava xuma xa vona; a swi endleki sweswo. Wansati loyi u fanele ku laviwa a tlhelela e vukatini. Kambe loko swi hun^d-uka entirho ku faaba a laviwa hikokwelaho ka ku tifambela sweswo-sweswo, swi nga fika laha swi nga fanalaka leswa ku kutsuriwa xuma. Ku huma ka xuma hi kona ku fa ka vukati.

188. Wanuna loko a ya tshamisa kunwana lom^u a nga tiviwiki, kasi u siyile nsati lo'wantawha e mutini, va ka vona (vatswari) a va tala ku vona, haka leswaku nwana loyi a ta tshunxiwa a veleka vana hikuva hiwona ntirho lowu a teleke wona laha vukatini. Va chava ku lovisa xuma xa vona hi ku nwi tshika a tshamisa, a yimela ku vuya ka nuna loyi va nga nwi tiviki lom^u a nga kona. Loko va sala va nwi nyika unwana loyi a nyikaka nwana, hambi a ngo tshuka a fika a swi nga vi na pongo hikuva vi ta vayi ri mhaka le'yi nga lunghisiwa hi ndyangu.

189. Nkarhi wunwana vatswari va hlwela nhwanyana a ko a onha ni vanwana vavanuna. Loko swi humelele hi ndlela leyi nuna loyi u ta fanela kurhisiwa; Kambe nandzu wa kona wu ta yimela nuna wa yena a ko a vuya.

190. Wansati a nga rihiwa loko nuna wa yena a nga ri kona. Kutaku loko nuna wa yena a vuyile hi kona a yisaka nandzu e ka mudyohi. Kwalaho ku sivele ku karhata ka vanhi, hosi Mohlaba Shilubana aa vekile nnaw^u leswaku loko munhu a kholwa malembe ya ntlhanu (5) nsati wa yena a onha e nuzhaku ka nkarhi lowu, nuna a a nga swi koti ku rihisa. A a ku: I nandzu wa wens^t u nga tshamisa e nhoveni, a u na fanelo ni ku pfalela loyi wansati e tshangeni kukotisa nguluve, a nga rihiwi. Kasi loko a dyiha ni vavanuna, masiku ma ha komile wa rihiwa, hikuva a a fanela ku tiva leswaku i munhu (nsati wa vanhu wa chavisa).

Xindzimananyana xa 6. Ku ya kholwa e xilungwini ka wanuna.

7. 191. E mikarhini ya khale a swi nga tali e ka munhu ku lahleka hikuva a ku nga ni ni laha munhu a nga kholwaka kona, a ku nga ri ni le ka valungu, na swona vanhu a va nga fambi ngopfu ku ya kule.

SM

Haabi swi ri tano a swo kala swi nga tali ntsena, a i ri mhaka le'yi endlekaka, le'yi humelolaka. Munhu loyi a fambaka hi vun'anga, loko nitirho ya yena yi ya katekisiwa, a a rivala e kaya, kumbe a teka vanwana vavasati kwalomo, a nga ha vuyi, a kahlekisa xisweswo. Vanwana a va ri vadzimba (vahloti), va dlaya swihari ngopfu. Loko a fika e mfunwini wa hosi yingwana a tshanisa kona, hosi a yi swi kota ku nwi nyika wansati, yena a tshanisa etikweni etikweni a dlyaela hosi swihari.

192. Munhu loko a tifambele hi ndlela le'yo tano, va ka vona va nga ha nwi tweleli, a va nga endli nohumu hi ndangu wa yena; a vo wu tshikisa xisweswo. Loko va languterile malembe yo tala ku tlula ntlhanu, a va hlengeletana va ka ndyangu, va kanela leswi va fanelaka ku swi endla hi vavasati lava; hikuva xuma xa lova, a va swi koti ku veleka vana leswi nuna a nga ri ki kona. Loko va twanene, ku ^a tⁱ laviwa munhu wo nghena e tindlwini leti, kumbe e ndlwini, loko wansati o va wunwe, a nwi veleka vana. Loko nuna a tshuka a ta humelela, va to nwi komba timhaka, swi lulama kwalaho.

193. Loko ku lahleka ka yena nuna loyi, ku ya kwakala leswaku a nga ha ri kona u file nsati wa yena kumbe vasati va yena va ta fanela kuganga vamakwavo. Loko a nga ri na vona va ta fanla ku ganga vanhu la'va nga va ndyangu lowu hilaha timhaka ti nga ta tirhiwa ha kona. Loko a file hi leswaku ndzhaka yi tekiwa hi vini va yona, va nga* vamakwavo; kasi loko ku ri ku tifambela, va nga tivi lomu a nga kona, va nga tivi leswaku wa hanya kumbe a nga hanyi, e ndlwini kumbe e tindlwini a ku faneli ku nghena makwavo, hikuva loko a tshuka a vuyile swi nga karhata. Hi ~~lele~~ tlhelo ra timbholovo, ni hi tlhelo ra matlulana.

194. Wansati u vuya hi xuma. Wansati loko a tekiwile u tekiwile.

8. Nnawu a wu pfumeri leswaku a hlanya vavanuna, hi leswaku a tekiwa laha a suka a ya tekiwa kunwana. Loko nuna a khorwile yena utiva leswaku varikwavo ka nuna va ta nwi lavela unwana wanuna; na swona loko swi wndliwa hi rifu utiva leswaku makwavo wa nuna u ta

ser890

nwi teka. A va nwi langeri loko a fanela ku ~~wa~~ dyiwa ndzhaka; ^{hi yene} (hi yexe a fanelaka ku ganga loyi a nwi~~w~~ twisisaka. (Nsati wa ndzhaka va dya a ha hanyelwa). Wansati u ta langa boyi a a nwi vona a nwi hlayisa ni loko nuna wa yena a hanya, loyi a vonaka leswaku u ta nwi hlayisa.

195. Ku kholwa ka wanuna a ku tshunxi wansati e nwaneni, Loko wansati a hela mbilu hi ku famba ka nuna masuku a suka a tifambela a ya eka unwana wanuna, u vangela va ka vona swivulavula. Va ta fanela ku kutsula xuma, a va a tekeriwa ni swihlangi swa yena; hikuva hi maendlele lawa u ta va a dlele vukati e handle ka mhaka.

196. Tomu Machumele a a ri ndzimba (mudlayi wa swihari). A a tolovele ku huma a ya e ku hloteni a ya vuya ni mintonga ya tinyana ta swihari leswi a a dlaya. E mikarhini ya le makumu u lo na fambela makumu. U khorwile malenbe la'yo tala a nga tiviwi laha a nga kona. Kambe nsati wa yena a va sajangwa va nwi teka vanakwavo, u li sala a tshamisile ni vana va yena. E ndzaku, ku ri khale ngopfu, ^w sei yile swi ya kumiwa leswaku u kona wa ha hanya. Va yilw va ya nwi kuma lohu a nga kholwa kona; a vile a ri ni nsati ni vana. A a nyikiwile nsati loyi hi hosi ya tiko leswaku a va mudlayi wa swihari, nyama yi tshama yi tele laha Ntsindza!

197. Nghwahla Madanci a a tekile wansati wa ka Nkhavelana; masuku a veleka na yena nwana wunwa. Loko a fambile a yile e ku verengeni a nga ha vuyanga, ku lo va kona ku kholwa. Nsati wa yena u losala a tshamile, ni loko a mukile e ka rikwavo ku lo va ku endza ntsena. A nga navelanga ku tekiwa hi vanwana vavanuna hi ku tiva leswaku i milandzu. Loko malembe ya ku kholwa ka yena ma tlurile ngopfu ka khume va sungula ku kanela tshaka, kutani ku landziwa loyi wanuna lomni a a khorwile kona a vuya ekaya a ta tshamisa ni nsati wa yena, va han a swinwe tani hi ku sungula.

198. Hambi leswi a nga ya kholwa nkarhi wo lena ku tlurisa loko
9. wansati a swi lo na nwi karhata o lava byinwana vukati xuma a xi ta fanela ku kutsuriwa, a tekeriwa ni nwana. A hi yena loyi wansati
SM

9 cont. a lovaka kumbe a onhakeriwa^{ka} hi ku khelwa lo loyi wanina, ku lahleke-
riwa la'va nga ba xuma va ya lovola. Hikokwalaho u fanele ku
languta vona, ni ku vilela e ka vona loko ku ri ni le'xi nwi
karhataka; kutani va ta endla hilaha va nga ta swi vona ha kona
hi nnawu wa xi-Tsonga.

NDZIMANA YA 15.

Ku tshikana ko sindzisiwa.

Xindzimananya xa I. Ku tshikana loko munhu a nga humeseriwa-
anga lo'wu ringaneke.

199. Loko munhu a lovorile kambe a nga kelanga ntsengo swa
humelela leswaku va khongotelana va nwi hlonistla. Loko swi
endlisile xisweswo mhaka le'yikulu ku ta va ku londza. Vakonwana
va fanela ku endla byalwa va vitana xuma. Loko munhu loyi a nga
humesi xuma, a hlwela, a hlwela ku tlherisa nnawu hi leswaku xuma
u ta xi kuma loko nwana wa yena a lovorwa. Kambe va kona la'va
tlulaka nnawu lowu. Loko a nga twanana ni nuna lo i a nga ni
xuma xo ringana ku heta ntsengo, wa swi kota ku kanela na yena, a
nwi nyika xuma, nwana wa yena a tlulala e vukatini le'byintswa.
Leyi i mhaka le'yi nga endlwaka hi vatswari. Handle ka swona
wansati a nga kaa nga swi sungari, wa swi tiva leswaku nnawu wu
nwi bohile kwala vukatini.

200. Kutlhaka (pfuka) hi yona mhaka le'yi endlaka leswaku ntsengo
wu nga hetivi. Loko kaku loko va ha lovola nhwanyana o pfukela
loyi wajaha mhaka ya kona hi leswaku: Lavelani haleno. Loko
vatswari va nwi landza hi vukari, vakonwana va to khongela,
va ⁱ juanesa xo va tlherisa ha xona. Hakanyingi ku kanela leswaku
timhaka ti hoxa kwalaho. Loko va ala va nwi sindzisa ku mka kaya
a ya tlhela a baleka, va nwi tshika va londza le'swa ha saleke swa
ha saleke swa ntsengo. Valovori hambi va ^{wi} rhandza ku hetisa
hi ku hatlisa, nkarhi wanwana xuma u xi kona, a va swi koti ku
xi kuma. Masuku va sala enandzwini hi ndlela yoloyo. Nendzu
lo'wo tano wu nga yisa eku feni ka vukati.

201. Ku ni vanhu la'va nga ni ku twisisa, la'va nga rhandziki

SM

10. mintengo. Timhaka loko ti yimile ndlela leyi va swi kota ku swi tshika va yimela loko xuma xa vona xi ta veleka nwana wa xisati loyi a nga ta lovorwa va kuma swa vona le' swi seleke loko ku lovorwa mana wa muni. wa Vunyingi bya vanhu va chava ku langutela hikuva loko munhu a ri mudyi wa swa vanhu (babva), a ngo lovorisa nwana wa yena o tlhela a teka xuma lexi a endla swinwana ha vona, masuku ku čulačula ka mhaka leyi ku nga ha heli, loko ku nga ri ku helela e hubyeni ya hosi.

202. Abram Manghena loko a teka nsati wa yena a a nga hetanga ku lovola. Hambi swi ri tano vakonwana va nwi londza xuma le'xi nga sala. Xena a humesa hilaha a a swi kota ha kona, kambe a nga swi koti ku heta ntsengo. Kutani va twanana leswaku loko ku lovorwa nwana wa yena hi kona a nga ta swi kota ku humisa xuma xa kona. Nkarhi lowu nwana loyi a nga lovorwa ha wona Abram a a tlhakisile nsati wa vanhu, kutani a humesa xuma hikwaxo a nyika vakonwana la'vantshwa hikuva a ku ri ku onhisa vukati bya vanhu. Loko la'va nga tshembisiwa va ta ku ta teka xuma xa kuma leswaku a xa ha ri kona xi rihile milandzu.

203. Vakonwana va mangalela Abram e hubyeni. Timhaka ti fika ti kambwa, swi kumeka hakunene leswaku Abram Manghena i mabya, mudyi wa swa vanhu; mhaka leyi a nga yi tshembisa a nga swi kotanga ku yi endla. Vakonwana va nwi twerile vuswana kambe yena a va tirha ku biha . Huvo yi nwi boha ku riha xikanwe, yi nga nwi nyika nkarhi loko wa nga ri nkarhi wo famba a tibela e rihini (ku lomb). Kunene a famba a lomb, a riha nanuzu a yena a vaa pfala ni huvo.

204. Nwa-Mbeva wa ka Muhlarhi a a tekiwile e ka ka Nhlongo. A a lovorwile. Kambe a suke e vukatini eka Nhlongo a ya tekiwa kunwana laha ku rhandzala yena. Loko va ka Nhlongo va ku va landza nsati wa vona a va nwi kumanga; kambe va kuma xuma xa vona hikuva loyi wansati a alela e vukatini le'byintswa.

205. Mhaka ya muxaka lowu a yi nga endleki hi nnawu wa xi-Tsonga.

11. Wansati lo'wo tano a a tlheriserwa e vukatini; na swona loko a ala, a a sindziswa hi nhonga a kondza a tlhelela e vukatini.

11cont. Hikokwalaho kaswona vukati a byi nga kotu ku fa ku nga ri na mhaka kona. Masiku lawa swa humelela hi ku tala le'swo tano, hikuva n nawu a wa ha landziwi. Wansati wa swi kota ku tihumesa e nnawini wa vatswari hilaha yena a swi vonaka ha kona; hambá va kondza va karhala hi swendlo swa yena va nwi tshika a tihanyela vutome bya vuphukuphuku.....byi nga vutomi bya tinghwadlha.

206. Vavanuna vanwana i timbabva ni vadyi va swa vanhu. Loko nwana wa yena a nga lovoriwanga ku heta wa ¹vinfeta ku nwi susa e ka nuna wa yena nwi komba unwana wanana loyi yena a nga ni tihomu (xuma) leswaku a ta kutsulela luya unwana swihonwana swa yena. Wansati loko a rimbabva tani hi tata wa yena wa pphela- ku sukela nuna wa yena a ya ka loyi a kombiwaka yena. Loko a endla sweswo wansati a nga tali ku ya kandza e vukatini lebyi nya muxaka wolowo. Ku sukela kwalaho u ta sungula ku hlaya vavanuna.

207. Wansati loyi a nga ni vutomi, a nga riki na vumbabva tani hi tata wa yena, wa swi kota ku ala. Wa swi kota ku byela vatswari va yena a ku: Vusiwan. kuma byi kuma vona vanhu. Mina a ndzi nga kotu ku sukela nuna wa mina; loko ndzi kuma nwana wa xisati a en nga si swi kota ku mi hetisela ntsengo, mi ta kuma xuma lexo e ka marhumbu ya mina. Kwalaho a va nga swi kotu ku hundza hikuva hi wona nawo wa xi-Ts^honga.

208. Nwa-Mahay'ahlezi a a kandzile a ^Kja nuna wa ka Khosa. A a ngalovoriwanga hi swo nyawula. Haabi lesi nuna a nga nwi khonanga hitifanelo a a ku : Ndzi nga ka ndzi nga suki ka nunaw wa mina. Vusiwana i bya vanhu, a byo sungula ha hina. Haabi ndzo cakala-cakala a swi teki nandzu. Kunene a tshamisa ka nuna wa yena a ko a fela kona.

209. Xikhokheyana, wa ka Valoyi a tekisile nwana wa yena e ka va ka Khosa. A va nga lovolanga va heta. Masuku a nwi lovorisa e ka va ka Khumalo. Vona va nwi lovolela va heta loyi wansati a ya kona e vukatini.

SM

12. le'byintshwa e ka ka khumalo. E vukatini lebyi a nga hetanga lembe, u hatlisale kutlulela a ya e ka byinwana le'byindaha le'byintshwa kambe. Va ka Khumalo va ya londza xuma xa vona e ka Xikhokhejana; ku fikela sweswi a nga si va kutsukela, na yena nwana wa yena a nga ha ri na vukati, wo famba-famba hikwako-kwako; i xiphukuphuku, nsati wa vavanuna hikvavo.

210. Va-Sutho va fana ni va-Venda. ^{nsati}nsati wa ka vona wa swi kota ku kandza vukati byimbirhi. Vatswari va nga hlohlotela nwana wa vona ku suka e vukatini a ya eka byinwana, a va a ya tshamiseka, swi saseka. Nnawu wolowo hi xi-Tsonga a wu kona. Loko vukati byi bohiwile, vanhu lava a va ha rhandza ku hambana. Hmabi kumbe nwana wa hale kumbe hala a ri ni karhata, swi ta laviwa, swi kumiwa, swi lulamisiwa hi vakulukumba. Mhaka yo kala yi dlaya vukati a yi nga ri yitsanana, a yi twakala loko yi valavuriwa.

Xindzimagyana xa 2. Ku holova ni la'va humeseke tihomu ntsengo.

211. Xuma xo lovola ha xona a va lombi. Loyi a humesaka xuma xi ya lovola hi yena nwini wa nsati. Loko munhu a lombiwile xuma a teka ha xona ensati, wa swi tiva leswaku siku rinwana u ta pfumala nsati, loko a nga tlharihi, ku tlhariha ku nga hatlisa a lava xuma a tlherisela vini va xona. Loko a va tlheriserile hi kona a tshamaka na yena a tsakile, a ku o na nsati.

212. Xuma lexi hambani xi lo lombiwa e maxakeni a xi khorwisi ku pfumala swivulavula. Kurhula loko ku ri kona e xikarhi ka valombani, ku nga ri na ku ntlokolana, swi ta va swinene. Kambe loko ku hambana ku tshuka ku humelela ku nga endla leswaku munhu a lahlekeriwa hi nsati.

213. Xuma le'xi nga riki na mitengo i xuma le'xi nga lovola makwavo wa munhu. Loko a nyikiwa xona ^eleswaku a teka ha xona ensati, i nsati wa yena, a nga na ku karhatiwa hi munhu; u velekiwile na yena, i xuma xa yena.

214. Loko munhu a lovola ndzisana ya yena hi xuma le'xi nga lovola

13. nwana wa yena xuma xexo xi languteriwile ju tlherisiwa hikuva i xuma xa yindlu yinwana. Xuma lexi xi langutele ku tekisa vamakwavo va loyi xi nga humela yena. Loko a lovotiwile u ta fanela ku hatlisa a tikarhata ku xi kuma lesaku loko ku fika nkarhi wa leswaku xa laveka a ta va a ri na xona e kesuhi.

215. Xuma loko xi lovorile wansati a xi fanelanga ku dyeriwa enonweni, kambe xi fanela ku hundza xi ya teka wansati wa yindlu ya loyi xi nga nwi lovola.

216. Nwini wa xuma loko vukati byi nwi tsandza, a tihelela e kaya e ka tata wa yena, veni va xuma loko va xi lava va fanela ku kombiwa lahe xuma xa vona xi nga ya kona. Wansati loyi xuma lexi xi nga hundza xi ya nwi teka i mukonwana e ka nwini xa xuma. Wa chavisa swinene. Kambe loko timhaka ti humelele hi ndlela leyi, swa ene endleka leswaku a nwi teka.

217. Nnawu wona wu kona hi masiku ku risa timhaka ra xuma hilaha swi vuriweke ha kona laha henhla, kambe vanhu va ringeta ku tirha hi nnawu hilaha swi fanelaka ha kona, va ri karhi va ohava leswi swi nga humellaka mundzuku ku onha vukati; hikokwalaho timhaka leti a ti tali ku va kona, ti ngo tshuka ti hemelele.

218. Ku languta tsolo. Tsolo ra enghena etshakeni leti. Loko munhu a lovola a nga hetu, wa londziwa, kambe loko a pfumala va ta langutela leswaku loko loyi wansati wa yena a kuma xihlangi xa xisati, siku xi lovoriwaka va ta panbula kona ku hetisa manawa kona. Swa endleka leswaku va tsandzaka ku xi kuma xuma lexi vatswari va loyi wansati; kambe nandzu wu ta sala wu ri kona, va ti londza vana va vona, va nga vama^kwavo wa loyi wanhwanyana; na swona loko swi hlwela ku tlula kwalaha, nandzu lowu wu nga ha rihiwa hi vatululu.

219. Swa fana na yona mhika. Loko a tshuka a fa a nga si kuma nhlantsa^w, va sala va yi lava. Rifu ra munhu loyi a ri dlayi vuxaka, kambe vuxaka byi ta dlayiwa hi ku ka ku nga twananiwi. Loko va ya lava

SM

14. nhlantswa va yi kuma, vo teka. Va ta fanela ku humesa homu ya byona vuhlantswa. Kwalaho loko va humesa xuma le'xi tlulaka kwalaho ku ta vaku ri kutwisisa ka vona n^l ku rhandza ka vóna, a va bohiwi hi nnawu. Swa hamvane ni hlantswa le'yi hlantswelaka makwavo kumbe bahani wa muni loyi a karhiki a velekaka. Nhlantswa le'yo tano yona yi humeseriwa ku tlula hikuva ku engetiwa homu ya Vuhlantswa kona.

220. Nnawu lowu wu lehile, wu ringeta ku w^endla leswaku le'swi nga hlenganisiwa, swi nga tolovelana, swi nga tshuki swi avanyisiwa hi ku olova.

221. Nona^gwena Budlheni wa ka Muhlarihi a teka nsati wa yena eka ka Gayisa wa ka Ngoveni. Nsati wa yena a fika a tshamisa sweswo a ngakhom^l swihlangi. Va ka Muhlarihi va tthelela e ka Ngobeni va ya ku: Hi rilela kwihi? A hi te hi endla timhaka, kutani aa swi vona hi loyinwana wa nwina u lo tshamisa a hi voni nchumu. Va ka Ngoveni va humesa ndzisana yo^a loyi wansati leswaku a ya hlantswa rhumbu ra makwavo. Va ka Muhlarihi va nkensa va humesa homu ya vuhlantswa, va teka nsati wa vona.

222. Nwanongoti wa ka Nkomo a teka nsati wa yena wa ka Khosa, Wansati a fika a yima a nga kuni xihlangi. Va ringetile tin'anga swi nga pfuni nchumu.

Ndzaku ka mikarhi va ka Nkomo va tthelele e ka Khosa ku ya lava hlantswa. Kunene swi endleka leswaku va kuma hlantswa. Kwalaho va humesa homu ya vuhlantswa va teka nsati wa vona.

223. Hunisi Mahlekete wa ka Maluleke a tekisa nwana wa yena e ka kaXivambu. Nwana loyi a fika a nga kuni swihlangi e vukatini. Ku ringetiwile tona tin'anga ti tsandzeka. Va ka Xivambu va ya kombela ehlantswa e ka ka Maluleke. Va ka Maluleke a va swi kotanga ku humesa hlantswa, kwalaho swi boha leswaku xuma xa ka Xivambu xi kutsuriwa.

224. Loko o nge va ka Maluleka va swi kotile ku humesa nhlantswa, va Xivambu a va ta humesa homu ya vuhlantswa. Aku nga ha ri na ndzovolo hikuva hlantswa leyi a yi ri yo ya hlantswa rhumbu

15. ra makwavo.

225. Kunwana hi tsarilw^e lw^ewaku ku lovorwa ka nhlantswa yo ta nhlantswa rhumbu ra makwavo kumbe ra hahani ntsengo wa kona vo twanana vona vine; Hi leswaku hi nnawu^u munhu wo fanela ku humesa ntsene homu ya vuhlantswa. Kasi lo'wo nwi teka vuhlantswa ku ta aka wa yena muti u fanela ku humeriwa hi ntsengo lo'wu tluleka ni wa malwavo^u kumbe hahani wa yena.

226. Munhu loko a hlomile ntsengo wu nga si huma hikwawo a swi dlayivukati hikuva ku nga yimeriwa xuma xa nwana kumbe xa ntukulu.

227. Ku holova ni la'va humeseke tuhomu to lovota munhu na swona a swidlayi^u vatato^u hikuva swa tivwa leswaku tihomu leti ti fanele ku tlhela. Loko ku twanana ku nga ri kona vo vulavula va rihelana swi hela. Kambe loko vanhu va ri la'vo ka va nga twisisi ku vulavula ka vanwana va nga endla ku rhandza ka vona va onhelana vakati; sweswo a swi tali, swa kala.

Xindzilaanyana xa 3. Ku suka e sangweni loko ku nga lovorwanga ku hlenganisa entsengo.

228. Ku suka esangweni swa endleka ~~swa~~ hambu loko ku lovorwile ntsengo wuhlangene; swi nga ha humelela ni loko va nga lovolanga va heta vakonwana. Wansati loko a lovorwile swi hela, a hlomile, loko a nga fa a nga si kuma swihlangi, veni va xuma va ta fanela ku tlhel^ela e ka vakonwana va ya lava ku pfumeriwa yindlu le'yi nga fa, kambe na xona xuma lexi nsati loyi a nga lovorwa ha xona a xi lo vekwa, xi hundzele emahlweni ku ya teka wansati wa yindlu ya loyi a nga suka . Xuma lexi xi tirhisiwa hi makwavo wa loyi wansati kuleka ha xona .

229. Loko vakonwana va ku : Hi rilela kwihhi ? I faneli^u ku va nyika wansati wa xipfola-yindlu. Kambe loko a nga ri kona, va nga swi^u koti ku nwi kuma, na sona va nga ti na xuma xo va kutsulela, va tafanela ku ya va konba laha xuma a vona xi nga hundzela kona . Loko va va konbile hi nulela loyi hi leswaku vona va suka laha mutini lowu, ku anukeriwa vakonwana la'vant^uswa. Hi leswaku va teka loyi a a ri vakonwana wa vona a ya va nsati.

Hi vona la'va nga ta rhurheriwa esangweni loko va endzela kona.
E ka la'vo rhanga vukati byi file.

16. 230. Mhaka leyi yo ya komba laha xi nga hundza xi ya kona yi endliwa loko nwini wa xuma a va karhata hi ku londza, kutani va byelana va ka ndyangu va ku : Hi hava swo riha, hi hava ni nwana loyi hi nga nwinyikaka yena, kwalaho ku sivela leswaku a tshanga hi karhata ni leswaku hi huma e nandzwini, hi to ya nwi laha xuma xi nga ya kona. Hina hi huma ku sala vona va va vakonwana va kona.

231. Xuma le'xi nga lovola munhu loko xi hundza xi ya lovola unwana wansati xi fanela ku famba hikwaxo, a xi fanelanga ku hungutiwa. Doko valovori va loyi wa vuvirhi va nga xi heleketa xi nga ha ri kona hikwaxo va ta va va ha sele ni nandzu wa leswi swa ha seleke.

232. A swi tali ku endleka ku suka esangweni, yi va mhaka ya xiwelo hkanyingi. Nsati loyi a vuyaka hi xuma i mukonwana, a swi endleke kunwi teka. Loko swi endleka swi endleka ri ri khombo keru vanhu va nga swi kotiki ku ri vika.

233. Dwayini Rigogo wa ka Maxele a a tekile Dzolongga Hanyana wa ka Xingwenyana. Jim Hanyana (makwavo wa Dzolongga) a teka ntsengo lowu a ya teka Makhanana Mboweni. Ndzaku ka mikarhi hiloko Dzolongga a lova. Va ka Maxele (Dwayini) va vuyela eka ka Xingwanyana va ya ku: Hi rilela kwihhi ?

234. Va ka Xingwenyana va hlenguletana va vulavula. Ku kumeka leswaku xuma va hava hikuva va xi hundzisile xi vuyisa wansati, na swon^a va hava nhwanyana loyi a nga yaka a ya ofula^D yindlu le'yi nga wa hi ku fa ka loyi wansati. Hiloko va ku hi to va komba laha xuma xa vona xi nga ya kona.

235. Va sweke byalwa va vitana va ka Maxele va ta ta va komba laha xuma xa vona xi nga ya kona. Loko va tile, va va nyikile e akudya leswo, va va byela va ku : Mi vitaniwile hi hina. Hi swi twile leswi mi swi vulaka kutani a hi na nchumu kwala hi nga kona. Nwana hi hava, xona xuma a xi kona. Leswi hi nga ta

SM

17. kota ku swi endla hi ku ya mikomba laha xuma xa nwina xi nga ya kona. Hina hi ta huma nwina mi enghena.

236. Hiloko va va tska va va yisa eka Mdowneni. Loko va fika kona va ku: Mboweni, a hi ri vakonwana va wena tolo. Makhombo ma onhile le ka ka Maxele. Kutani a hi na nehuanu lexi hi nga rihaka ha xona; hikokwalaho hi nga ta ni vini va xuma ku ta va komba laha xuma xa vona xi nga ta kona. Hina ha huma nanutlha ku ta nghena vakonwana la'vantswaha, va nga valava.

237. Va ka Mboweni ni va ka Maxele va nkhsensa hilaha timhaka ti nga famba ha kona; kutani Makhanana Mboweni nkat'a Jim Hanyana a suka a ya kandza e ka Maxele, a va nsati wa Dwayini. Jim Hanyana a vuyeka eLawini.

238. Xidyile Nkuna a teka Khatavahle Jim Mukhawana. Dayimani makwavo wa Nkhatavahle a teka xuma lexi a ya lovola ha xona e ka ka Mavudza; a teka Nxalati. Khatavahle a suka e vukatini a tafambela; Xidyile a salaa anga ri na nsati. Loko va nwi lava Khatavahle a ala ku tlhelela e vukatini a ku yena a nga na nuna, hikuva a a rharihile a nwi siya e marhumbini. Loko a lava xuma xa yena vidyile hiloko va ka Mukhawana va nwi nyika xona kwalaho Khatavahle a tshunxeka e vukatini bya yena. Vukati byi fa hi ndlela yoloyo.

239. Leswi va ka Mukhawana va nga va na xona xuma xo kutsulelela va ka Nkuna (Xidyile), a ku lo fa byona vukati bya Khatavahle; kasi loko a onge va ka Mukhawana a va vanga na xuma, vukati bya Dayimani a bi tava byi onhakile hikuva vini va xuma a va ta va va tekile Nxalati a ya va nsati wa vona hambi leswi a nga mukonwana, hikuva hilaha xuma xa vona xi nga ya kona.

240. Mugekwa Makhosini wa ka Mavundza a teka Mbhanyamatluka Masungi wa ka Maxele. Xuma xa ka Mavundza xi hunza xi ya teka wansati e ka Nkwinka. Mugekwa a a ri nun^awa nhonga, a a ba ngopfu nsati wa yena. Mbhanyamatluka a tsandzeka ku byi tiyisela vukati le'byo tano, a suka a famba.

SM

18. 241. Loko Mbhanyamatluka a tifaaberile wanuna a landza, kambe a anga swi kotanga ku kuma nsati wa yena hikuva a ala a chava ku biwa. A a sukile ni vana. Masuka Mugekwa a suka a ya byisa tihomu ta yena e ka ka Nkwinka hikuva a a ti tiva leswaku ti yile kona. Va ka Nkwinka loko va byiseriwile tihomu va landza nwana wa vona ka Maxele, masuku vukati byi onhakisa xisweswo.

Xindzimananyana xa 4. Ku tshikana hikokwalaho ka milandzu.

242. Munhu a nga teka wansati hi xuma xo lombana. Munhu loyi u tiva leswaku xuma lexi xi ta fanela ku tlhelela e ka nwini wa xona. Ku tala ku lombana vandyangu kuabe la'va nga kusuhi swinene hi ku tswalana. Loko munhu a nga swi koti ku hatlisa ku ttherisa xuma lexi xa vanhu swa tiviwa leswaku loko ku kumeka nwana wa xisati hi xuma lexi, ntsengo wu ta huma kona.

243. Nuna loyi loko a tsandzeka ku ri a hikikwalaho ka vasiwana, ku be ku nga kumeki nwana wa xisati e ka nsati loyi, vana va yena va ha to sala e nandzwini. Loko ku ta kumeka nwana wa xisati e ka vona xuma xa yena ta tlhetisa ntsengo lo'wa nga lombiwa.

244. Loko ku tshuka ku humelela ku holova e ka valombani va xuma lexi, va kondza va yisana e hubyeni, loko huvo yi kambile timhaka, kutani yi kuma leswaku loyi a nga lombiwa u ni nandzu, u ta byeriwa ku komba ku nkhenza ka yena leswi a nga lombiwa xuma, hi ku khongelana ni mupfuni wa yena va tshama hi ku twanana; kasi loko ku hoxile mulombi, na yena u ta kombiwa leswaku a a fanela ku veka abilu hikuva u endlile mahaka le'ynene hi ku pruna wa rikwavo, kutani u fanela ku ka va nga khunguvanyisani va onha ntwanano lo'wa rhanga.

NDZIMANA YA 16. Kutirhisiwa ka mirhi.

Xindzimananyana xa I. ku boha wansati leswaku a nga suki evukatini.
245. Mhaka loyi yi na kambirhi. Wansati va boha leswaku a nga sukela nuna a tifaabela; kasi na yena wanuna va boha loko wansati a vilela ha yena a rhandza leswaku a tshamiseka a nga fambi ngopfu.

SM

19. 246. Vanwana vavasati a va swi koti ku tshamiseka loko va fikile e vukatini. Loko nun^a a nwi a vona leswaku wo nge u ta lava ku tlulela, wa swi kota ku nwi lavela mirhi yo nwi khoma ha yona leswaku a swi tiva leswaku laha hi kona e kaya a tshamiseka a nga nyunganyungeki. wa nyikiwa mirhi le^yi hlanganisiweke ni vurivata, leswaku a ta pfa^aala manoyo rhandza ku tinfambela. wa fumbiwa, va celela kwalaha ndlwini ya yena, swi hela hikwaswo swo rhandza ku famba, a tshamiseka.

247. Wanuna u teka wansati loyi a swi tivaka swinene leswaku u langutile e ka vanwana vavanuna, va ri karhi va nwi byela vanwana va ku loyi wansati hambu wo nwi teka a nga ka a nga tshamisi, u ta famba. Loko yena a ku u ta tshamisa a nga ka a nga fambi hi leswaku wa swi tiva yena leswi a nga ta swi endla.

248. Jim Makhandzani Mathebula (Baloyi) a lava ku teka Nwa-Dzaketi. Vanghana ba ku ka yena hambu wo teka e nge tshamisi, u ta famba. Yena a kaneta a ku: Mi ta swi vona u ta tshama, e nga ka a nga fambi. Kunene a teka Nwa-Dzaketi a nwi tisa e kaya ka yena.

249. Jim Mathebula a nga lavanga n'anga hikuva a a ri n'anga yena hi yexe. A swi kota ku umbeka wansati hi nkandziyo ni vurivata leswaku a nga vi ni mikhumbulo yo suka a ya kunwana. Kunene Nwa-Dzaketi a nga ha kanakananga leswaku u kandzile vukati. wa ha ri kona ni nangtsha e ka ka Baloyi u ni swihlangi swa vavanuna ni swa vavasati.

250. Marimani Rivunguwa wa ka Xikwambana a teka Dza elala, na yena a a ri wa ka Xikwambana. Nsati loyi a a ri wa vumbirhi. Nsati loyi a a ri nsati a nga tshamiseki e vukatini. O tekiwa laha a hundza, a ya tekiwa kunwana. Marimani u nwi teka a ri karhi a swi leswi hikwaswo. Loko a fikile laha vukatini, Marimani a rhuma nsati wa yena lo'nkulu ni mana wa yena leswaku va ya lava n'anga e Bolobedu (Tiko ra Modjadji) va vuya ni mirhi yo nwi swekelela a dya e swakudiyeni, na yona yo umbeka kwalaha ndlwini.

SM

20. Umbeka= u kondliwa hari ya byanyi, yi tirhiwa hi mirhi, yi celeriwa e xikarhi ka yindlu laha a tshamiseka kona; ku tlhela ku biwa, ku rhideriwa ku sindziwa ku nga kombi leswaku ku ni timhaku. Wo swekelela va ch^ela e swakudiyeni va pfanganisa ni vurivata, a ta dya arivala mikhi^vwa leyi a a ri na yona.

251. Khataza Mafivula wa ka X^Lkwambana a yisiwa e vukatini a ri hlantswa ku ya siva makwavo loyi a nga fela e vukatini. Khataza vukati lebyi a a nga byi lavi, a a nga pfumeri ku ya hlantswela kumbe ku ya pfula yindlu ya makwavo. Loko a yisiwile kona, ku laviwa na'nga yi ya tirha leswaku a ta tshamisa. Mana wa nuna ni mana wa Khataza va ya swinwe ku ya teka mirhi en'angeni. Va fika va nwi chelela ^Mbinwana eswakudiyeni, a dya. Binwana va lun^uisa yona hari va colela endlwini va ba va sindza ku nga ha vonaki. Khataza a nga ha karhatanga, a tshamisa e vukatini, a velekela makwavo vana.

Xindzimananyana xa 2. Ku swekelela vana leswaku va nga fambi.

252. Lukas Mafehlave wa Mabuso a teka Sevengwana Nghwana. Loko ku ku hundzile mikarhi va vile va ri ni swihlangi, va karhatana. Sevengwana a balekela ka Maburantana, a famba ni nwana wa vona. Lukas a landza. A nga nwi kotanga Sevengwana ku vuya na yena kambe a vuya ni nwana. A nwi lavela n'anga yi tirha leswaku a nga ^{ha}naki man^a wa yena, Kunene loko mana wa kona a ta ku ta ta nwi yiva nwana a a nga pfumeri, lava tata wa yena ntsena.

253. Josefa Nwangundzuwans wa ka Muhlarihi a teka Milarisi Galachana. Vatshamisa swinwe nkarhi lo'wo leha, va kuma swinwe swihlangi. Va sungula ku karhatana, kutani Nwa-Galachana a timukela e ka rikwavo. Va ka Muhlarihi va landza nwana wa vona, va ya vuya na yena. Va lava na'nga yi lunghisa. Nwana u tshamile e ka tata wa yena a nga tsutsumeli ka mhani wa yena hambileswi ku nga kusuhi ni laha va nga kona, u lo titshamela e ka tata wa yena.

END S 890

SM